

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Urticàries lingüístiques

Sergi Pàmies

La Vanguardia, 02/01/2016

Som prou curiosos amb les expressions que fem servir? Una de les novetats del segle XXI és que les fronteres entre l'espai privat i la intimitat col·loquial es dilueixen a mesura que la tecnologia millora. Qualsevol persona que tingui una mínima projecció pública està sotmesa a una auditoria permanent no solament del seu llenguatge visible, sinó també d'espais que haurien de considerar-se íntims però que, per desconeixement del mitjà o exhibicionisme sòmnes, s'acaben confonent. Les tensions entre llibertat d'expressió, espontaneïtat i respecte, que ja provoquen debats metafísics en l'esfera pública, es relaxen en l'àmbit privat. Tot i això, el que val en públic també hauria de valer en privat.

És veritat que l'espai col·loquial permet un ús menys rigorós de la llibertat d'expressió. Però l'eficàcia educativa del llenguatge com a gran transmissor de valors tendeix a menystenir-se i no pot competir amb altres factors d'influència. ¿Té cap sentit que els pares ens preocupem pels continguts televisius que miren els nostres fills si no podem controlar el seu univers internàutic?

Sovint es produeixen situacions paradoxals, com ara que expressions que havien estat feliçment extirpades de l'aparador públic ressuscitin a causa de la promiscuïtat que propicien les xarxes socials. Exemple: quan Ada Colau va guanyar les eleccions, va circular amb tota impunitat que l'havien votat els *panchitos*, que és una expressió tan racista com *sudaca* per definir els immigrants sud-americans. És una expressió que, igual que *subnormal*, viu un moment de

simptomàtica regressió, ja sigui en la forma original o en sinònims igualment aberrants com *mongòlic*, *mongo* o el pretesament guai *monguer*.

Quan l'ofensa és explícita, és més fàcil intervenir per denunciar-la. Però hi ha expressions que fem servir sense adonar-nos de la càrrega ofensiva que poden (o no) tenir. Quan diem que estem *depres*, ¿estem banalitzant la dimensió clínica de la depressió? O quan definim un company de feina especialment nociu com *un càncer*, ens fem entendre a través d'una metàfora eficaç però, ¿som conscients que podem incomodar el nostre interlocutor o els malalts de càncer en general? Si afirmem que algú ens provoca *urticària*, ¿atemptem contra la dignitat de qui pateix la malaltia al·lèrgica? Recordo que, en un dinar, vaig dir d'algú que era un animal i vaig ser enèrgicament criticat per una comensal animalista. Si, com passa cada vegada més sovint, en una conversa no recordem el nom d'una persona, una ciutat o una cançó i, amb una autoironia preventiva, comentem: "És l'alzheimer", ¿s'han de sentir ofesos els que pateixen, com a pacients o com a familiars, la malaltia? Internet i les tecnologies que se'n deriven han multiplicat de manera exponencial els suports de lectura i la quantitat d'informació a disposició d'un hipotètic lector.

Una conseqüència d'aquesta expansió és l'exposició pública del llenguatge, tant en l'àmbit col·lectiu com particular. En l'àrea pública, les acadèmies, els instituts i els observatoris intenten establir unes regles del joc que no atemptin contra la vitalitat i l'evolució de les llengües i, alhora, continguin les epidèmies d'expressions tòxiques. En una de les seves *Sabatines intempestives*, Gregorio Morán feia servir la paraula *pallasso* amb una contundència despectiva. I a l'entrevista que Jordi Évole li va fer a Julio Iglesias per inaugurar la nova temporada de *Salvados*, el cantant va definir Donald Trump com a *pallasso*. És un ús d'aquesta paraula que Tortell Poltrona s'ha fet un tip de denunciar (com també va fer Pepe Rubianes) per reivindicar la dignitat del seu ofici.

La facilitat expressiva multiplica el risc. Constantment hem de comentar la publicació de tuits que atien l'odi, el racisme, el sexisme o l'estupidesa i les polèmiques sobre declaracions en calent són un gènere rendible de l'actualitat. Cada vegada que un personatge públic (Sergio Ramos, Donald Trump...) patina, l'onada de reaccions s'activa amb una voracitat automàtica que, en comptes d'aturar l'hemorràgia, l'agreuja. La filòsofa Victoria Camps ha teoritzat sobre la necessitat de mantenir les virtuts cíviques del llenguatge a través de la llibertat, la tolerància i la responsabilitat.

Avui aquests tres espais estan amenaçats. Impera una irresponsabilitat que, en nom d'una llibertat d'expressió monstruosament desfigurada, esperona la into-

lerància. Per combatre-la, sovint apareixen inquisidors lingüístics, polítics o religiosos que, amb la coartada de l'ofensa, intenten intervenir amb moviments que porten el combat contra el llenguatge sexista o la correcció política fins a límits grotescos, demencials, mafiosos o totalitaris.

Paral·lelament, la sensibilitat col·lectiva i els límits de la susceptibilitat es modifiquen. La paraula *minusvàlid*, per exemple, que va ser concebuda com una aportació de progrés, va ser revisada i convertida en *discapacitat*. Però, com que res no és estàtic, aquest concepte també és qüestionat pels qui consideren negatiu el denominatiu *discapacitat* i proposen l'alternativa *persones amb capacitats diferents*.

Com més parlem en públic, més possibilitats tenim d'ofendre algú. Jordi Basté, director i presentador del programa *El món a RAC1*, té experiència en la matèria. Fa uns dies, els tertulians van fer servir la metàfora *autista* per definir l'estil polític de Mariano Rajoy i van rebre una comunicació de l'associació Aprenem Autisme que els suggeria de replantejar-se aquest ús de la paraula. "També rebem queixes cada vegada que fem servir l'expressió *baixar d'Arbeca* de persones que són d'Arbeca o que hi tenen lligams familiars", remata el radiofonista.

Article reproduït a l'[InfoMigjorn 1.245](#), 26/01/2016

InfoMigjorn. Ja us hi heu subscrit?

[Subscripcions](#) · [Modalitats de pagament](#) · [Contacte](#)

InfoMigjorn és un butlletí que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana. Es publica dues vegades per setmana, dimarts i divendres. Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició: Isabel Casadevall.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php>. Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat. [@InfoMigjorn](#)